

EL PARTIT DEL PROLETARIAT I ELS PARTITS BURGESOS EN LA REVOLUCIÓ ¹

Lev Trotski

12-25 de maig de 1907

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “El partido del proletariado y los partidos burgueses en la revolución.”, en *1905. Resultados y perspectivas*, tom 2, Ruedo Ibérico Editions, París, 1971, pp. 107-113.

Els camarades saben que refuse categòricament l'opinió que ha estat la filosofia oficial del partit en aquests darrers temps sobre la revolució i el paper que hi exerceixen els partits burgesos.

Les opinions que professen els nostres camarades menxevics els semblen, a ells mateixos, extraordinàriament complexes. Els he escoltat més d'una vegada acusar-nos de tenir una idea massa simple de la marxa de la revolució russa. I, no obstant, malgrat una absoluta manca de precisió en les formes, que donen l'aparença de complexitat (i gràcies, potser, a aquest defecte) les idees dels menxevics degeneren en un esquema extraordinàriament simple, accessible a la comprensió del mateix Miliukov. En la nota final d'un fullet aparegut recentment, *Com s'han fet les eleccions per a la segona Duma d'Estat*, el líder del Partit Constitucional Demòcrata [cadet] ha escrit: “En allò que concerneix els grups d'esquerra, en sentit estricte, és a dir, els grups socialistes i revolucionaris, ens serà més difícil entendre'ns amb ells. Però, si bé no tenim raons positives prou definides que operen aquest apropament, tenim almenys grans raons negatives que afavoriran entendre'ns en certa manera. El seu fi és criticar-nos i desacreditar-nos, per això és necessari que existim i que obrem. Sabem que, per als socialistes, no sols per als de Rússia sinó per als del món sencer, la transformació que porta a terme ara el règim és una revolució burgesa i no socialista: és una revolució que ha de ser feta per la democràcia burgesa. A més, si es tractés d'ocupar el lloc d'aquesta democràcia [...] cal reconèixer que no hi ha un sol socialista en el món que s'haja preparat per a això; i si el país ha enviat a la Duma socialistes en gran nombre, no és, per descomptat, per a realitzar des d'ara el socialisme, ni perquè porten a terme per si mateixos les reformes preparatòries ‘de la burgesia...’. Així, els serà molt més avantatjós deixar-nos el paper de parlamentaris, que comprometre's ells mateixos en aqueix paper”.

Miliukov, com veieu, ens introdueix des del principi en el moll de la qüestió. En la cita que acabe de fer teniu els elements essencials de les idees menxevics sobre la revolució i sobre les relacions de la democràcia burgesa i socialista. “La transformació del règim que es porta a terme en aquest moment és una

revolució burgesa i no socialista”. Açò per a començar. La revolució burgesa “ha de ser feta per la democràcia burgesa”, com a segon punt. La democràcia socialista no pot efectuar per si mateixa les reformes burgeses, té un paper de simple oposició: “Criticar i desacreditar”. Per fi, com quarta observació, perquè els socialistes tinguen la possibilitat de quedar-se en l’oposició, “és necessari que la democràcia burgesa existisca i actue”.

I si aquesta democràcia burgesa no existeix? I si no hi ha una democràcia burgesa capaç d’anar al capdavant de la revolució burgesa? En aquest cas cal inventar-la: a açò és al que arriben els menxevics. Edifiquen una democràcia burgesa, li donen una sèrie de qualitats i una història, emprant la seua imaginació per a això.

En tant que materialització, hem de preguntar-nos primer quines són les bases socials de la democràcia burgesa, sobre quines capes o classes pot recolzar-s’hi.

És inútil parlar de la gran burgesia com d’una força revolucionària, tots estem d’acord en aquest punt. Els industrials de Lyon, per exemple, tingueren un paper contrarevolucionari a l’època de la revolució francesa, que fou una revolució nacional en el més ampli sentit. Però se’ns parla de la mitjana i, sobretot, de la petita burgesia com a força dirigent en la revolució burgesa; i, què representa aquesta petita burgesia?

Els jacobins es recolzaven sobre la democràcia de les ciutats, derivada de les corporacions artesanes. Els mestres de taller, els seus oficials i les gents de la ciutat que tenien amb els primers lligams estrets, componien l’exèrcit revolucionari dels *sans-culottes*, i aqueix fou el suport del partit dirigent. Aquesta massa compacta de la població urbana, que havia passat per la llarga escola històrica de la vida corporativa, fou precisament la que suportà tot el pes de la transformació revolucionària. El resultat objectiu de la revolució fou crear les “condicions normals” de l’explotació capitalista. Però el mecanisme social de l’evolució històrica ha fet que la dominació burgesa es veiés assegurada per obra de la plebs, de la democràcia del carrer, dels *sans-culottes*. La seua dictadura, basada en el terror, alliberà la societat burgesa de tots els vestigis del règim anterior, i després la burgesia imposà el seu domini, derrocant la dictadura democràtica dels petits burgesos.

Jo pregunte, i no per primera vegada malauradament: “Quina classe social del nostre país construirà una democràcia burgesa revolucionària, portant-la al poder i donant-li la possibilitat de realitzar un treball immens, tenint davant d’ella l’oposició del proletariat?” Aquesta és la qüestió central que plantege una vegada més als menxevics.

Cert que tenim grans masses de camperols revolucionaris, però els camarades menxevics saben tan bé com jo que la classe camperola, per revolucionària que

siga, no és capaç d'una acció independent i espontània, i molt menys d'assumir una direcció política. Els camperols poden constituir una força prodigiosa al servei de la revolució, açò és indiscutible, però seria indigne d'un marxista pensar que el partit dels mujiks és capaç de posar-se al capdavant de la revolució burgesa i alliberar, per iniciativa pròpia, les forces productives de la nació, acabant amb els impediments seculars. És la ciutat la que posseeix l'hegemonia en la societat moderna, i només la ciutat és capaç d'exercir un paper important en la revolució burgesa. ¿On veieu vosaltres aqueixa democràcia urbana que arrossegaria darrere d'ella tota la nació?

El camarada Martinov l'ha cercat més d'una vegada, lupa a la mà. Ha trobat mestres d'escola en Saratov, advocats a Petersburg i tècnics estadístics a Moscou! Com tots els de la seua opinió, s'ha negat a veure que, en la revolució russa, el proletariat industrial ocupa el lloc que, a les acaballes del segle XVIII, tenia la democràcia dels artesans, la democràcia dels *sans-culottes*. Vos pregue, camarades, que vos fixeu en aquest punt essencial.

La nostra gran indústria no procedeix de l'artesanat; la història econòmica de les nostres ciutats ignora completament el període de les corporacions. La indústria capitalista ha nascut, per a nosaltres, per la pressió immediata del capital europeu. S'ha apoderat d'un sòl verge, vertaderament primitiu, i no ha hagut de lluitar contra la resistència d'un ambient corporatiu. El capital estranger s'ha introduït en el nostre país per mitjà dels emprèstits d'estat i pels canals, si es poden anomenar així, de la iniciativa privada. Ha agrupat entorn d'ell el proletariat industrial, sense permetre als petits oficis crear-se i desenvolupar-se. Com a resultat, en el moment de la revolució, la principal força de les ciutats es troba en un proletariat industrial amb una consciència social molt elevada. Aquest és un fet irrefutable i que ha de servir de base a tots els nostres estudis sobre tàctica revolucionària.

Si els camarades menxevics creuen en la victòria de la revolució o admeten almenys la possibilitat d'aquesta victòria, no podran negar que no hi ha a Rússia un altre pretendent al poder revolucionari que no siga el proletariat. El mateix que la petita burgesia de la revolució francesa es posà al capdavant del moviment nacional, el proletariat, la vertadera força democràtica i revolucionària de les nostres ciutats, ha de trobar suport en les classes camperoles i prendre el poder si, almenys, la victòria de la revolució és possible. Un govern que es recolza directament en el proletariat i, per mitjà d'ell, en la classe camperola revolucionària, no significa encara una dictadura socialista. No vull parlar, de moment, de les perspectives ulteriors d'un govern proletari. Potser el proletariat estiga condemnat a caure, igual que la democràcia dels jacobins, per a deixar el lloc a la burgesia. Vull només deixar clar un punt: si el moviment revolucionari ha triomfat entre nosaltres, com predigué Plekhanov, en tant que moviment obrer, la victòria de la revolució no és possible sinó com a

victòria revolucionària del proletariat; dit d'una altra manera, seria absolutament impossible la seua victòria si no fos així.

Insistisc en aquesta deducció. Si se suposa que l'oposició d'interessos entre el proletariat i les masses camperoles no permetrà al primer posar-se al capdavant dels últims, açò és, que el proletariat no és prou fort com per a aconseguir la victòria, llavors és que la victòria mateixa de la revolució és impossible. Sota tals condicions, el resultat natural de la revolució seria un enteniment de la burgesia liberal amb l'antic règim. És una possibilitat que no es pot negar, però està clar que un resultat semblant no es presentaria més que en el cas d'un fracàs de la revolució, produït per la seua debilitat interna.

En suma, tota l'anàlisi dels menxevics, i, primer que res, la seua apreciació del proletariat i de les seues possibles relacions amb la classe camperola, els menen inexorablement al pessimisme sobre la revolució. Però s'encaboten en oblidar-lo i en desenvolupar el seu optimisme... en la democràcia burgesa.

Així és com s'explica la seua actitud envers els constitucionalistes. Aquests són per a ells el símbol de la democràcia burgesa i aquest és el pretendent, per dret natural, al poder revolucionari.

El camarada Martinov ha construït, partint d'aquest punt de vista, tota una filosofia de la història per a ús del partit constitucional-demòcrata. Els demòcrates, ja ho veieu, s'inclinen a la dreta en les èpoques de tranquil·litat i oscil·len cap a l'esquerra quan s'apropa la revolució. Potser per això creuen tenir un esdevenidor revolucionari.

Cal deixar clar que la història dels cadets, tal com ens la presenta Martinov, és tendenciosa, perquè plega la història a les exigències d'una certa moral. Martinov ens recorda que a l'octubre de 1905 els demòcrates expressaren la seua simpatia pels vaguistes. És indiscutible. Però, què s'amagava darrere d'aqueixa platònica declaració? Un sentiment prou vulgar, el terror del burgès davant de la força obrera. En quant s'estengué el moviment revolucionari, els demòcrates s'apartaren totalment del camp polític i Miliukov, explica les raons d'aquesta actitud amb completa franquesa en el fullet que he citat : “Després del 17 d'octubre, quan a Rússia es produïren les primeres grans reunions polítiques, es tendia clarament a l'esquerra [...] Un partit com el dels constitucionals-demòcrates que estava aleshores en els seus primers mesos d'existència, i es preparava per a la lluita parlamentària, no podia de cap manera actuar en aquells mesos de 1905. Els que retrauen ara al partit no haver protestat en el seu moment per mitjà de mitings, contra les “il·lusions revolucionàries del trotskisme” i contra els ‘blanquistes’, no comprenen o no s'acorden de l'estat d'esperit del públic democràtic que es reunia llavors als mítings.” Miliukov, com heu vist, em fa un gran honor en relacionar el meu nom amb el període de màxim auge revolucionari. Però l'interès de la cita no radica en açò. És

important que ens adonem que, a l'octubre i novembre, l'únic fi dels demòcrates era lluitar contra les il·lusions revolucionàries, és a dir, contra el moviment revolucionari de les masses i, si no ho aconseguiren, fou simplement perquè tenien por del públic democràtic dels mítings. I això durant la lluna de mel del partit! I això en el moment en què la nostra revolució assolía el seu apogeu!

El camarada Martinov ha recordat les platòniques felicitacions dirigides pels demòcrates als vaguistes. Però, com a historiador tendencios, ha oblidat mencionar el Congrés dels zemstvos, al cap del qual s'hi trobaven els constitucionals demòcrates [cadets] al novembre. ¿Havia estudiat aquest congrés el problema de la seua participació en el moviment popular? No. S'hi discutí només el possible enteniment amb el ministre Witte. Quan es rebé la notícia de l'aixecament de Sebastòpol, el congrés s'inclinà clarament cap a la dreta (cap a la dreta i no cap a l'esquerra!). I només el discurs de Miliukov, al dir que la insurrecció havia estat aixafada, gràcies a Déu, només aqueix discurs pogué portar els constitucionals demòcrates a la via parlamentària. Ja veieu que la tesi general de Martinov exigeix importants restriccions.

Poc després, els cadets arriben a la primera Duma. És indiscutiblement la pàgina més brillant de la història del partit liberal. Però, ¿com explicar aquesta força dels cadets? Podem apreciar diversament la tàctica del boicot. Però sembla prou clar que fou aquesta tàctica la que impulsà artificialment i, per tant, provisionalment, àmplies capes socials democràtiques al costat dels cadets; introduí en els seus quadres representatius a nombrosos radicals i així semblà que el partit constitucional-demòcrata esdevenia l'òrgan d'una oposició "nacional": aquesta excepcional situació els portar a la famosa proclama de Viborg, a la que feia al·lusió el camarada Martinov. Però les eleccions per a la segona Duma forçaren els cadets a prendre l'actitud que millor els convenia, la de la lluita contra les "il·lusions revolucionàries". Aleix Smirnov, historiador del partit cadet, caracteritza la campanya electoral en les ciutats on els cadets tenen la seua principal influència de la manera següent: "No hi havia partidaris del govern entre els electors de les ciutats... Per això, en les assemblees, la lluita es desenvolupà per un altre costat; fou una discussió entre el partit de la Llibertat del Poble i els partits socialistes d'esquerra".

El caos que havia regnat en l'oposició durant les primeres eleccions desaparegué quan es preparava la segona Duma: les diferències es manifestaren dins de la democràcia revolucionària. Els cadets mobilitzaren els seus electors contra les idees de democràcia, revolució, proletariat. És un fet de la major importància que la base social dels cadets s'estreny i es fa cada vegada menys democràtica. Circumstància, d'altra banda, que no s'explica per l'atzar, que no és provisional ni transitòria. Significa una escissió real, seriosa, entre el liberalisme i la democràcia revolucionària. Miliukov s'ha adonat d'aquest resultat de les segones eleccions. Després d'haver indicat que, en la primera

Duma, els cadets tenien la majoria, “potser perquè no tenien oposició” però que l’havien perduda en les segones eleccions, el líder del partit cadet declarà el següent: “En revenja, tenim ara amb nosaltres una part considerable de vots del país que s’han pronunciat per la nostra tàctica contra la dels revolucionaris.”

Desitjaríem que els camarades menxevics tinguessen la mateixa claredat en l’apreciació del que passa. ¿Penseu que les coses passaran diferentment més tard? ¿Creieu que els cadets poden agrupar sota el seu estendard les masses democràtiques i arribar a ser revolucionaris? ¿No penseu, per contra, que el desenvolupament ulterior de la revolució separarà definitivament la democràcia dels liberals i llençarà aquests últims al camp de la reacció? ¿No és a açò a on mena tota la tàctica dels cadets en la segona Duma? ¿I no és a açò al que ens mena la vostra pròpia tàctica? ¿Les vostres manifestacions en la Duma, les acusacions que llanceu en la premsa i en les assemblees, no tindran aqueix efecte? ¿Quins motius teniu per a creure encara que els cadets poden reformar-se? Vos baseu potser en fets trets del desenvolupament polític? No, només penseu en el vostre esquema! Per a “portar a bon fi” la revolució teniu necessitat de la burgesia de les ciutats. La cerqueu amb ardor i no hi trobeu més que cadets. I manifesteu pensant en ells un estrany optimisme: voleu forçar-los a exercir un paper històric que no volen assumir i que no assumiran.

A la qüestió essencial que vos he plantejat tantes vegades no m’heu donat cap resposta. No teniu la consciència de la revolució. La vostra política està desproveïda de tota perspectiva.

A causa d’això, la vostra actitud respecte als partits burgesos es formula en termes que el congrés hauria de retenir: *d’una ocasió a una altra*. El proletariat no porta una lluita sistemàtica per a assegurar la seua influència sobre les masses populars, no controla els seus moviments i la seua tàctica per mitjà d’aquesta idea directiva: agrupar entorn d’ells els que treballen, als que s’opremeix i arribar a ser el seu herald i el seu cap; porta la seua política *d’una ocasió a una altra*. Renuncia en principi a la possibilitat de menysprear els avantatges temporals per a realitzar conquestes més profundes; procedeix per empirisme a les seues avaluacions; efectua combinacions comercials de política, aprofitant *ja una ocasió com ja una altra*. Per què hauria de preferir les rosses a les morenes?, pregunta el camarada Plekhanov. He de reconèixer que, si es tracta de rosses o de morenes, estem en el terreny d’allò que els alemanys anomenen *Privatsache*: no es tracta més que d’una opinió lliurement personal. Crec que el mateix Alexinski, que no transigeix, com sabem, en qüestió de principis, no demanarà que el congrés establisca en aquesta esfera “la unitat d’idees” que seria la condició eficient de la unitat d’acció. (*Aplaudiments*)

¹ Extracte d’un discurs pronunciat al Congrés de Londres del Partit Socialdemòcrata Obrer de Rússia el 12-25 de maig de 1907.